

Arthur Brouwer en Jaco Bruekers
 Fam.bruekers@home.nl
 Foto's van de auteurs

Het houden en kweken van Chinese langstaarthagedissen (*Takydromus septentrionalis*)

In 2004 heeft een van ons al enige praktijkervaringen met deze fraaie hagedis opgedaan en die feiten in een artikel vervat (BRUEKERS, 2004). Destijds bleken die dieren twee mannetjes te zijn.

Begin 2011 waren wij in de gelegenheid een aantal *Takydromus septentrionalis* aan te schaffen. Wat wij niet hadden verwacht was dat deze dieren vrij snel diverse legsels zouden produceren. In totaal werd in dat zelfde jaar elf eieren door een van ons

(AB) succesvol geïncubeerd.

Afgezien van het artikel in 2004 is over de Chinese langstaarthagedis in recentere uitgaven van terrariumtijdschriften eigenlijk niets terug te vinden. Het enige uitvoerige verhaal dat wij konden vinden, is van SCHLÜTER (1999). Ons viel ook op dat foto's van jonge *T. septentrionalis* erg schaars zijn. Wij zijn van mening dat deze soort van het geslacht *Takydromus* meer aandacht verdient.

Takydromus septentrionalis, man

Binnen- en buitenterrarium

In 2011 hield een van ons (JB) twee dieren tijdens het voorjaar en de zomer in een buitenterrarium. Tegelijkertijd werd een viertal dieren in een binnenterrarium verzorgd (AB). Deze terraria van 60x30x40 cm waren ingericht met stenen en boomstronken. Een 40 watt spotlamp zorgde voor licht en warmte. Onder beide omstandigheden bleken de hagedissen goed verzorgd te kunnen worden.

Gedrag

Het viel ons al direct op dat Chinese langstaarthagedissen bijzonder rustig van aard zijn en zich vrijwel nooit agressief gedragen tegen andere terrariumbewoners, zoals *Darevskia unisexualis* of *Podarcis siculus*. Ze bewegen zich bedachtzaam over stenen en sluipen door de beplanting. De bewegingen vinden wij heel typisch en lijken soms "break dance-achtig." Ze zijn niet schuw en nemen ook al snel voedsel

T. septentrionalis
vrouwkje

via een pincet aan. Bij de dieren die buiten werden gehouden, kwamen de prachtige lichtgroene flanken nadrukkelijk naar voren. Overigens vervaagde deze (voortplantings-)kleur bij het mannetje naarmate de zomer vorderde vaak van grasgroen naar meer grijs/bruintinten. Bij dieren die voor het overwinteren weer in een verwarmd binnenterrarium werden geplaatst, kwam die groene kleur weer terug. Ze leken onder die omstandigheden weer in paarstemming te komen.

Gevoeligheid voor mijten

Wij vinden het belangrijk te melden dat onze ervaringen uitwijzen dat deze *Takydromus* soort nogal gevoelig is voor mijten, in de volksmond ook wel "bloedluis" genoemd. Het gaat hier om de mijt *Ophionyssus natricis*. Deze parasieten nestelen zich onder de gekielde schubben en vallen daardoor in eerste instantie niet op. Mijten moeten snel en effectief worden

bestreden omdat ze een hagedis anders snel verzwakken en zelfs kunnen doden. De eerste signalen van die verzwakking zijn herkenbaar aan het feit dat de dieren minder actief worden en zich ook minder vaak laten zien.

Om dit parasietenprobleem aan te pakken hebben wij goede resultaten bereikt met het gebruik van het vloeibare bestrijdingsmiddel "Frontline spray" (met de werkzame stof: Fipronil, 2,5 mg/ml). Met twee druppels op de staartbasis konden wij de mijten succesvol bestrijden zonder dat er bij de volwassen hagedissen nadelige bijwerkingen werden waargenomen.

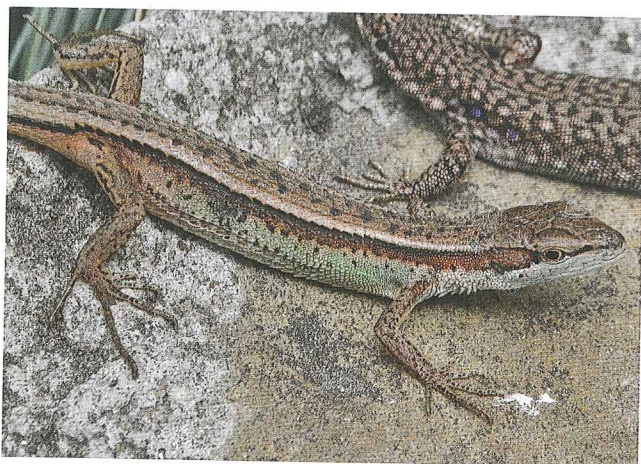
Wel willen we er voor waarschuwen om niet zomaar een willekeurig ander bestrijdingsmiddel te gebruiken! Die middelen bevatten vaak andere werkzame stoffen die voor de hagedissen *wel* gevaarlijk en zelfs dodelijk kunnen zijn!

Jonge langstaarthagedissen

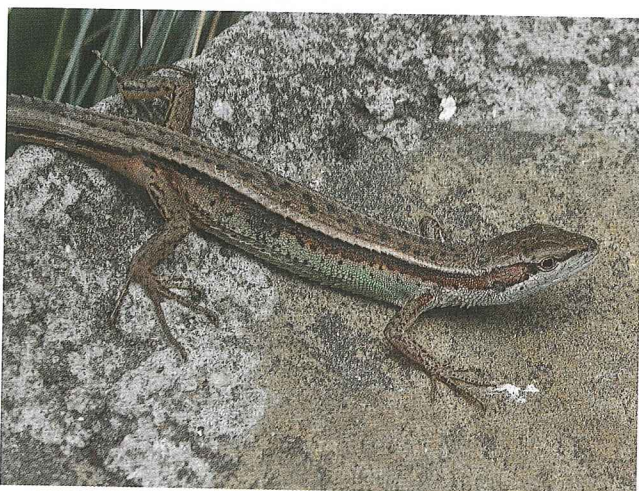
Mannelijke *Takydromus septentrionalis* zijn, in vergelijking tot de vrouwtjes, goed te herkennen aan de grotere, bredere kop en de verdikte staartbasis. De kleur kan misleidend zijn. Want beide geslachten vertonen op de flanken vaak een frisse groene kleur. Het paringsgedrag vindt op voor LACERTIDAE gebruikelijke manier plaats. Het vrouwtje wordt door het mannetje achtervolgd. Hij probeert het wegvlugten- de vrouwtje met een beet in flanken, start of staartbasis onder controle te houden. De echte paring vindt plaats nadat het mannetje zijn partner in de bekkenstreek heeft vastgegrepen en vervolgens zijn cloaca onder dat van het vrouwtje schuift en een van de hemipenissen inbrengt. Een paring kan tot een kwartier duren. Na een draagtijd van enkele weken wordt het vrouwtje onrustig gaat opzoek naar een geschikte legplaats.

De meeste eieren werden in het binnenterrarium verzameld. Wij hebben vastgesteld dat één vrouwtje in de periode maart tot en met juni tot wel drie legsels van twee tot vier eieren kan voortbrengen.

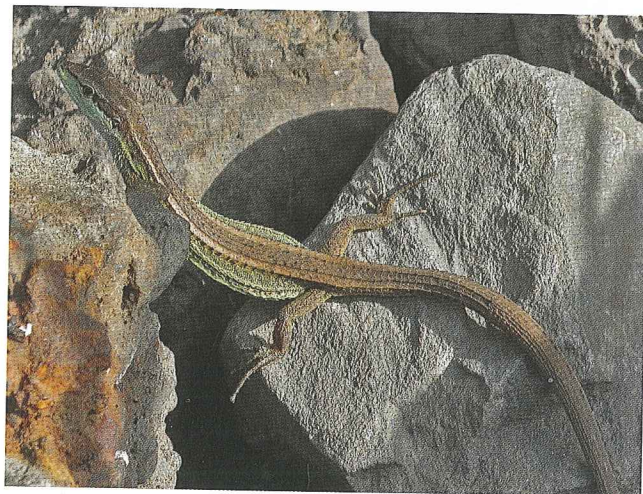
In het binnenterrarium werden alle

Halfwas mannetje in het buitenterrarium

Takydromus septentrionalis, omkleurend mannetje

T. septentrionalis -vrouwtje neemt zonnewarmte op

T. septentrionalis vrouwtje

Halfwas *Takydromus* en *Darevskia unisexualis*

Mannetje in het buitenterrarium

eieren in bakjes met vochtige potgrond gelegd. Vrouwtjes die in het buitenterrarium verbleven en zichtbaar zwanger waren, werden voorzichtig gevangen en tijdelijk in een binnenterrarium ondergebracht, waarvan de bodem met een dikke humuslaag was bedekt. Hierin werden de eieren zonder problemen afgezet en ze waren dus ook makkelijk terug te vinden.

De eitjes deponeerden we in bakjes met vochtig cocopeat die vervolgens in een broedstroof werden geplaatst. Bij een temperatuur van ongeveer 30°C kwamen de jongen gemiddeld na 30 dagen uit het ei (N=11). Wij stelden vast dat onze ervaringen overeen komen met die van DU & JI (2006).

Ten aanzien van het incuberen van eieren is de melding van SCHLÜTER (1999) wel heel opmerkelijk. Hij beschrijft hoe hij enkele van zijn dieren (in Duitsland) het gehele jaar in een buitenterrarium houdt maar daar niet altijd alle eieren terugvindt. Het is hem overkomen dat hij tijdens warme zomers op een gegeven moment jongen in het buitenterrarium rond zag lopen!

Uiterlijk

Hoewel *Takydromus septentrionalis* in China een dankbaar studieobject is, zijn van deze dieren toch betrekkelijk weinig foto's gepubliceerd. Dat geldt in het bijzonder voor de jonge *Takydromus*.

Wel moeten we erkennen dat jonge dieren niet echt fraai van kleur en in die zin dus niet echt spectaculair zijn. Zoals de foto's laten zien, voeren bruintinten de boventoon. Toch hadden enkele dieren wel een duidelijk zichtbare rode gloed op de staart. Op enkele foto's is ook de typische laterale en dorsale beschubbing goed te zien.

Gedrag van de jongen

Het gedrag van de jonge hagedissen lijkt sterk op dat van de ouderdieren. Ze zijn niet schrikachtig en verplaatsen zich eveneens bedachtzaam en rustig. Wij vinden het overigens niet verstandig om deze jonge hagedissen samen met andere hagedis-

Halfwas mannetje

sen (bijvoorbeeld *Podarcis siculus*) op te kweken. Door hun rustige aard worden ze vaak, tijdens het voeren, door de andere fellere soorten overrompeld. Dit kan bij de jonge *Takydromus* stress en een vertraagde groei tot gevolg hebben.

Voeding

Als voedsel wordt het gebruikelijke hagedissenvoer geaccepteerd: wasmotten en diens rupsen, sprinkhanen, buffalowormpjes, larven van de astmakever, fruitvliegen, bladluizen, ovenvisjes, krekels, vliegen, meelwormen, spinnen, bonenkevers etc. Wij bepoederen de voedseldieren altijd met een vitaminepreparaat (Minerall of duiven-mineralen).

De kleine hagedissen houden wij in eerste instantie in standaard terraria met afmetingen 30x20x25 cm (lxbxh). Een 25 Watt spotje of een 20 Watt halogeen lampje zorgt voor verlichting en warmte. Er is altijd een waterbakje aanwezig.

Winterrust

Takydromus septentrionalis leeft in gebieden met een gematigd tot mild klimaat, waar wel sprake is van duidelijke seizoenswisselingen. Om kort te zijn verwijzen wij naar een eerder verschenen artikel waarin hieraan aandacht is besteed (BRUEKERS, 2004). Voor zo ver wij konden achterhalen, zijn er nauwelijks ervaringen beschreven over winterrust in gevangenschap. De enige betrouwbare beschrijving hierover troffen wij aan in SCHLÜTER (1999 en 2003). Naast dieren die kennelijk buiten overwinteren, zijn er ook exemplaren die in huis gedurende acht tot twaalf weken in een koelkast worden ondergebracht. Hij adviseert om een voorbereidingstijd aan te houden en twee weken van te voren geen voedsel te verstrekken. De auteur meent dat de darm leeg moet zijn en geeft het advies om ze één week voor de rustperiode warm te baden.

Wij kozen tot nu toe steeds voor een korte en overzichtelijke overwinteringsperiode van zes weken om zo de risico's van

uitval in te perken. De introductie van een rustperiode voor de volwassen *Takydromus* is naar onze mening een voorwaarde om succesvol met deze soort te kweken.

De hagedissen die buiten verblijven, worden eind september gevangen en in een terrarium van 70x30x30 cm (lxbxh) ondergebracht. Deze bak wordt gedurende 10 uren verlicht door een TL van 15 Watt waarvan de smoorspoel in een kunstrots is verwerkt en als extra warmtebron dienst doet. Een dimbare 25 Watt halogeenlamp zorgt eveneens voor warmte en licht. De temperatuur schommelt tussen de 20-25°C. Op de kunstrots wordt het warmer. De hagedissen bij AB worden eveneens in een binnenterrarium gehuisvest. Dat verblijf is uitgerust met een 40 Watt spotlamp die 4 tot 8 uur per dag brandt (temperatuur rond 25°C). Die bak staat in een bijkeuken met veel daglicht. Zo'n drie keer per week wordt voedsel aangeboden. Water is constant beschikbaar.

Vanaf oktober verkorten we de daglengte tot maximaal 4 tot 6 uur in december. Ook het voedselaanbod wordt geleidelijk afgebouwd. Eind december schakelen we de verlichting en verwarming uit. De terraria staan in de garage of in een

bijkeuken bij een temperatuur van rond de 8 à 10°C. De hagedissen kruipen weg en laten zich niet meer zien. Af en doe wordt er water verneveld om de luchtvochtigheid te verhogen. Een bakje met water is, zoals gezegd, altijd aanwezig. Het baden van de dieren zoals SCHLÜTER (1999 en 2003) beschrijft, laten wij achterwege. De methode die wij toepassen, werkt tot nu toe ook prima.

Winterrust van 2011

Bij JB hebben de juvenielen in 2011 vanaf half december een koele periode van zes weken doorgemaakt. Tijdens deze periode verscholen ze zich onder een platte steen en lieten zich niet zien. Eind januari werd bij die groep de temperatuur weer opgevoerd. De jonge hagedissen werden snel actief en begonnen ook weer voedsel op te nemen. Opvallend was dat het grootste exemplaar (zes maanden oud) op de flanken enigszins van kleur begon te veranderen. De bruine tint maakte plaats voor een zweem van groen. Ook bij de groep van AB werd een rustperiode ingelast, die acht weken duurde. Bij deze dieren was rond maart eveneens de eerder beschreven groenverkleuring waarneembaar.

SUMMARY

Husbandry and breeding of the Northern Grass Lizard (*Takydromus septentrionalis*)

The authors describe their experiences with the Chinese long tailed lizard (*Takydromus septentrionalis*). Literature regarding their husbandry is rather scarce. This article focuses on keeping this species in indoor and outdoor vivariums, breeding methods and suggestions for the hibernation.

T. septentrionalis is very susceptible for mite contamination (*Ophionyssus natricis*). The authors use "Frontline spray" (active ingredient: Fipronil 2,5 mg/ml), two drops on the base of the tail, to get rid of these parasites.

The lizards hibernate indoors during six to eight weeks. At the end of that period temperature is gradually raised. That goes for the light intensity too. Hibernation is believed to be essential for successful breeding.

During March until June a female can produce up to three clutches consisting of two to four eggs each. In an incubator, at 30°C, the young, brown collared lizards appear after 30 days.

The young and mature *Takydromus* are fed with various live insects. Over all these lizards are considered a welcome addition to the terrarium hobby.

Na het afbreken van de winterrust wordt de daglengte geleidelijk verlengd van zes uren naar veertien uren. Hetzelfde gebeurt met de temperatuur (tot 30°C onder de lamp). *Takydromus* verdraagt deze behandeling prima en neemt snel weer voedsel aan. Ze komen ook snel in paringsstemming! Zodra het weer in maart/april het toelaat, verhuist een gedeelte van de ouderdieren weer naar een buitenterarium. Omdat die terraria, tijdens slecht weer afgedekt kunnen worden, wordt die overgang eveneens goed verdragen.

Wij hebben gemerkt dat jonge *Takydromus* die goed gevoerd en warm gehouden worden erg snel groeien en het daarop volgende jaar zich al voort kunnen planten.

Conclusie

Afsluitend kunnen wij niet anders concluderen dan dat *Takydromus septentrionalis* een boeiende, kleurrijke hagedissoort is die tevens redelijk eenvoudig nagekweekt kan worden. In 2012 en 2013 hebben de langstaarten, waaronder F1 en F2 dieren, wederom eieren gelegd die gezonde jongen opleverden.

Boven: Let op de rode gloed op de staart
Onder: *T. septentrionalis* enkele uren oud

Onder: De typische beschubbing is goed te zien

